

Mindre Meddelelser.

Den indre Jordvarme. Et af de vigtigste Vidnesbyrd for Teorien om den indre Jordvarme har man fundet deri, at Varmen skal tiltage, jo dybere man kommer ind i Jorden. Den preussiske Bjærgværksbestyrelse har nyelig fuldført et Borehul, der er dybere end noget andet i Verden. Ved Landsbyen Schladebach, som ligger ved Stationen Kötschau mellem Corbetha og Leipzig, har den boret et Hul med en Dybde af 1300 Fod, altsaa næsten $1\frac{1}{2}$ Fjerdingvej; Varmen i den dybeste Del af Borehullet er 48° C. N—n.

Dansk Navn for „Lagune“. I oldnordisk saa vel som i nyislandsk betyder Ordet „lón“ [udtalt løn] det samme som „Lagune“. Efter W. Dreyer*) har man hos os det samme Ord i Lovns, d. v. s. Lovnæs, og Lovns Bredning, i det man i jysk bruger „Lovn“ om en Lagune. Navnet Laguna eller Lacuna i italiensk kommer af det latinske lacus.

Den færøiske Klippes Munken falden ned. Efter „Dimmaletting, Amtstidende for Færøerne“ (Nr. 12, 1885) er denne bekendte Klippe, der $3\frac{1}{2}$ Kvartm. syd for Sumbø hævede sig omtr. 70 Fod op af Havet og omgaves af lave Skær, fuldstændig styrtet ned. Allerede i Fjor meddeltes der, at den var bleven betydelig mindre; men nu staar den ikke højere over Vandet end de omkringliggende Skær, saa at Brændingen endog i nogenlunde godt Vejr slaar op over den og skjuler den. Da Farvandet omkring Munken er grundt og derfor har meget ugunstige Strømforhold, saa at man endog i gamle Dage mente, at der var en Malstrøm dér, er det meget uheldigt, at denne Klippe der tjente som et advarende Sømærke, ikke mere kan vejlede de søfarende.

I sin Bog om „Færøernes og Færøeske Indbyggeris Beskrivelse“, udgivet 1673, siger Præsten Lucas Jacobson Debes: „Synden for Suderøje er en Malestrøm: midt udi Malestrømmen staar en høj Klippe kaldet Sumbø Munck; hos denne Klippe / ere sex Skjær / som staae noget lidet ofver Vandet; paa huilcke naar mand sætter Compasset / da løber det runden omkring / oc forderfvis saaledis / at det der efter er ubrugeligt.“

I Præsten Jørgen Landts „Forsøg til en Beskrivelse over Færøerne“, udgivet 1800, omtales Munken saaledes: „En Mil Sønden for Sundbø, eller fuldt $\frac{3}{4}$ Mil fra Øens sydligste Pynt, ligger Munken, en 12 Favne høj Steenklippe, omkring hvilken der paa en Mills Distance gaar en farlig Strøm, formedelst de omkring den liggende mange baade aabne og skjulte Skjær. Klippen fortøner sig fra Havet af som et Skib for fulde Sejl; men fra Landsiden ligner den temmelig vel et Munke-Billede; dens Hals er en rød hærdet Leer, men Hovedet og Kroppen en sortegraa Steenart, der seer ud som en uformet Basalt: oven paa Klippen ligge nogle Steene, og een af dem er saa stor at den endog kan sees fra Landet.“

Under 28de Maj 1885 har Marineminister N. F. Ravn officielt kundgjort, at Munken er falden ned, og en af Øernes største Mærkværdigheder, der er beundret af Tusinder og atter Tusinder, som have sejlet forbi den, og som ogsaa stadig er omtalt i Geograferne, er altsaa forsvunden.

En Bismarck som Bogtrykker. I Compte-Renduen for det geografiske Selskab i Paris (Nr. 13, 1884) har R. de Cailaud

meddelt et Par Oplysninger, der ere fremkaldte ved Philip Cluvers „Introductio in omnem geographiam“. Denne Bog oplevede fra 1629 til 1729 flere Udgaver, og deriblandt en fra 1694, der ledsages af 46 Kaart og er udført „Typis Caspari Johanni Bismarck“. Meddelelsen véd ikke, om den nævnte Bogtrykker er i Slægt med Rigskansleren; men han var fra Wolfenbüttel, altsaa ikke langt fra Rigskanslerens Hjemstavn. Navnet Bismarck hidrører fra en lille By i Altmark, i Nærheden af Floden Biese; den er Jærnvejsstation. En Bismarck er ellers indblandet i en Strid, der fandt Sted paa den Tid før Revolutionen, da Universitetet i Orleans blomstrede. Studenterne ved Universitetet vare den Gang delte i ti „Nationer“, hvoriblandt den normanniske og den germanske. En Christopher v. Bismarck var Kvæstor for den germanske Nation, og han havde som saadan en Strid, der er meget omtalt i det orleanske Universitets Annaler. Han paasted nemlig, at Danmark og Danskerne, uagtet deres Oprindelse, skulde høre Skaden til den normanniske, men til den germanske Nation; — Skaden er gammel.

Navnet „Antillerne“. Naar man sysler med Geografiens Historie, kommer man jævnlig til at se, at man ogsaa i sydlige Lande længe før Columbus har haft en Anelse om, at der findes Lande vester ude i det atlantiske Hav. Til disse Fantasier, som man indførte paa Kaartene uden at kjende det rette Forhold, hørte San Brandan, San Atanagio o. s. v. samt endelig Antilia. I det 14de Hundrebaar, over hundrede Aar før den columbiske Opdagelse, omtales allerede denne Ø ude i det atlantiske Hav, og i det 15de Hundrebaar afbildes den paa næsten alle Kaart som f. Ex. Portolanen (Søkaartet) fra Ancona 1424 i Biblioteket i Weimar, Andrea Biancos Kaart (1436), Fra Mauro's Kaart (1457—59). Paa Florentineren Paolo Toscanellis, des værre nu tabte Kaart var den afbildet som en Station fra Lissabon mod Vest til Indien. Paa Nürnbergeren Martin Behaims Globus, den ældste, man kjender, som den store Kosmograf har udført 1492, og som man ser i hans Families Hus i Nürnberg, finder man ligeledes Øen Antilia, og den har omtr. samme Størrelse som Sicilien.

Man har talt meget frem og tilbage om Øen Antilia, og nogle have ment, at man derved har betegnet en eller anden af de vestafrikanske Øflokke, det være nu de caboverdiske Øer, Comorerne, Madeira eller Azorerne; men alle disse Øer vare godt kjendte for længe siden. Man har ogsaa ment, men uden Grund, at Antilia skulde være Amerika. Efter den nye Verdens Opdagelse svandt Navnet Antilia næsten bort, og hverken Columbus, Gomara, Oviedo, Juan de la Cosa eller Ribeiro tale derom. Først i det 17de Hundrebaar, ved Vyt-fies og Ortelius opkom det igjen, og det blev ligesom nu brugt om Øerne i det amerikanske Middelhav. Med Hensyn til Betydningen af Navnet er man ikke sikker; thi efter nogle betyder det „den foranliggende Ø“, anti insula, efter andre, og det er det mest rimelige, er det derimod en Omdannelse af det arabiske Altin, Drageøen*).

De ovenstaaende Oplysninger give et godt Vidnesbyrd for, at et geografisk Navn kan opstaa, forsvinde og atter komme i Brug.

*) Oldtidsminder i den vestlige Del af Rinds og Gislum Herreder. Samlinger til jydsk Historie og Topografi. 1885. S. 188.

*) Alex. v. Humboldt. Kritische Untersuchungen. Bd. I. S. 436.